

Nr 110.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker, m. m.; given Stockholms slott den 1 mars 1946.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att *dels* jämlikt § 87 regeringsformen antaga härvid fogat förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker, *dels ock* bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

G. E. Sträng.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 2 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7)
angående nationalparker.

Härigenom förordnas, att 2 § lagen den 25 juni 1909 angående nationalparker¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

Vad i — — — nödiga hundar.

Förorsakas inom nationalparks område av björn, järv, lo, varg eller örn skada å renar, vilka där må föras på bete, och är skadan icke att tillskriva uppenbar vårdslöshet vid renarnas bevakning, skall sådan skada ersättas av statsverket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1946.

¹ Senaste lydelse, se 1938: 276.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 februari 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och finansdepartementen anmäler föredraganden, statsrådet Sträng fråga om ändring i lagen angående nationalparker m. m. och anför därvid följande.

Inledning.

I skrivelse den 19 maj 1945, nr 264, hemställde riksdagen, under åberopande av jordbruksutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 43, i anledning av de likalydande motionerna I:10 och II:23, att Kungl. Maj:t i enlighet med vad i utlåtandet förordats måtte låta verkställa utredning rörande beredande av ersättning för skador å tamdjur, förorsakade av varg och järv, samt för riksdagen framlägga de förslag i ämnet vartill utredningen kunde föranleda. Med anledning härav tillkallades den 29 juni 1945 jämlikt Kungl. Maj:ts samma dag givna bemyndigande dels ledamoten av riksdagens första kammare, f. d. statssekreteraren B. Näsgård att såsom utredningsman verkställa den av riksdagen begärda utredningen, dels ock filosofie doktorn N. Dahlbeck, Stockholm, samt lappfogdarna H. Johansson och K. E. Malmström att såsom sakkunniga med utredningsmannen deltaga i överläggningarna beträffande utredningen.

Med skrivelse den 31 december 1945 har utredningsmannen överlämnat promemoria angående beredande av ersättning till ägare av tamdjur för skador, som förorsakats av varg och järv. Över promemorian ha utlåtanden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, domänstyrelsen, skogsstyrelsen, vetenskapsakademien, länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län ävensom Svenska naturskyddsföreningen, Svenska jägareförbundet, Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk samt f. d. generaldirektören L. Berglöf i egenskap av utredningsman för utredning av vissa frågor beträffande lapparna m. m. Vid lantbruksstyrelsens utlåtande har fogats yttranden av hushållningssällskapens förvaltningsutskott i nyssnämnda tre län. Domänstyrelsen har tillika överlämnat yttran-

den av överjägmästarna i de fem nordligaste distrikten, varjämte länsstyrelsen i Jämtlands län bifogat yttrande av lappfogden i länet.

Innan jag närmare ingår på de i utredningsmannens promemoria framlagda förslagen, torde jag få lämna en redogörelse för *gällande bestämmelser rörande ersättning för skador å tamdjur, förorsakade av rovdjur*.

Ifrågavarande bestämmelser återfinnas i 27 § 2 mom. jaktstadgan den 3 juni 1938 (nr 279) samt 2 § andra stycket lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker. I förstnämnda lagrum stadgas, att förorsakas av björn, lo eller örn skada å tamdjur, skall skadan ersättas av statsverket, där ej densamma är att tillskriva uppenbar vårdslöshet vid djurens bevakning eller djuren utsläppts å område, där de icke må för betning inkomma. Det senare lagrummet innebär, att förorsakas inom nationalparks område av björn, lo eller örn skada å renar, vilka där må föras på bete, och är skadan icke att tillskriva uppenbar vårdslöshet vid renarnas bevakning, skall sådan skada ersättas av statsverket. Beslutanderätten i ärenden rörande ersättning på grund av förevarande bestämmelser ankommer på Kungl. Maj:t. Beviljade ersättningar bestridas från ett under nionde huvudtiteln uppfört särskilt förslagsanslag till Ersättning för av rovdjur dödade tamdjur. Anslaget är för innevarande budgetår upptaget med 40 000 kronor. För budgetåret 1946/47 har för ändamålet äskats ett anslag av samma storlek.

Såsom framgår av det anförda omfatta ifrågavarande bestämmelser icke skador, förorsakade av varg och järv. Någon möjlighet för ägare av tamdjur att erhålla ersättning av statsverket för skador, som förorsakats av dessa rovdjur, föreligger sålunda för närvarande icke. Det torde emellertid böra anmärkas att särskilda belöningar utgå för dödande av varg och järv. Jämligt 10 § 2 mom. jaktstadgan erhåller sålunda den som dödar nämnda djur en belöning av 100 respektive 20 kronor. Tillika har Kungl. Maj:t genom beslut den 23 mars 1945 medgivit, att inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län samt Särna och Idre socknar i Kopparbergs län finge under åren 1945—1947 — utöver nyssnämnda belöningar — utdelas särskilda belöningar med 200 kronor för dödande av varg och 100 kronor för dödande av järv. Förutom nu omförmälda belöningar utgår även ersättning ur lappkassorna.

Jag torde i detta sammanhang även få erinra därom, att varg och järv icke äro fridlysta, under det att björn, lo och örn jämligt bestämmelser i jaktstadgan samt kungörelsen den 22 juni 1945 (nr 399) angående tillfälliga ändringar i fridlysningstiderna för vissa djurslag gjorts till föremål för fridlysning i större eller mindre utsträckning. Örnen är sålunda fridlyst hela året. I fråga om björn gäller, att detta djur är fridlyst i Norrbottens och Västerbottens län, landskapet Jämtland samt Västernorrlands län från och med den 1 november till och med den 31 augusti, samt i övriga delar av riket å kronomark hela året. Fridlysningstiden för lo är beträffande hela riket från och med den 1 februari till och med den 30 november. Härjämte gäller enligt en år 1943 genomförd ändring av 11 § jaktstadgan i fråga om

björn och lo den bestämmelsen, att därest genom angrepp av något av dessa djur tamdjur dödats eller skadats och skälig anledning finnes att antaga, att angreppet skall upprepas, den som äger tamdjuret eller eljest har det under sin vård må förfölja och döda det angripande djuret, under förutsättning att han äger rätt till jakt å området i fråga.

Utredningsmannens förslag.

Utredningsmannens förslag innebär i huvudsak, att rätten till ersättning av statsmedel för skador å tamdjur, som förorsakas av rovdjur, från och med budgetåret 1946/47 skulle utsträckas till att gälla även skador vållade av varg och järv. De merkostnader som förslaget genomförande skulle komma att åsamka statsverket, har utredningsmannen föreslagit böra gäldas från anslag under nionde huvudtiteln. Utredningsmannen har framhållit, att i anslutning till förslaget i 27 § 2 mom. jaktstadgan samt 2 § andra stycket lagen angående nationalparker borde vidtagas den ändringen, att till de i nämnda lagrum uppräknade rovdjuren — björn, lo och örn — fogas även varg och järv.

Utredningsmannen har i promemorian till en början lämnat en redogörelse för förekomsten av varg och järv i Sverige ävensom Norge och Finland under senare tider. I fråga om vargens utbredning har utredningsmannen anfört i huvudsak följande.

Sverige. Man torde kunna säga, att vargen efter 1870 endast förekommit inom Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Under perioderna 1910—1919 och 1920—1929 dödades i landet i medeltal respektive 39 och 13 vargar per år, medan motsvarande siffror för perioderna 1930—1939 och 1940—1944 voro 15 och 11. De under tioårsperioden 1935—1944 dödade vargarna fördela sig å nyssnämnda län med respektive 8, 23 och 115 djur. Under tiden 1930—1944 utbetalades skottpenningar för 201 vargar, fördelade på de tre nämnda länen med respektive 9, 32 och 160.

På grundval av det material, som hopbragts av 1942 års björnutredning, ävensom uppgifter insamlade av lappfogdarna under år 1945 anser sig utredningsmannen kunna påstå, att vargen numera endast förekommer i Lappland samt Jämtlands och Härjedalens fjällområde. Den synes av uppgifterna för år 1945 att döma för närvarande blott yngla inom Torne lappmark. Sammanlagda antalet vargar torde under förhösten 1945 icke ha överstigit 25. Med tanke på den ständiga uppmärksamhet de renskötande lapparna ägna vargen, torde denna siffra vara tämligen exakt. Den aktuella situationen förändras dock snabbt. Dels företager vargen mycket vidsträckta vandringar och en invandring från Finland kan icke anses utesluten, och dels sätter vargen stundom mycket stora kullar, vilket gör att vargtillgången lokalt kan öka kraftigt. Sålunda uppträdde i medio av december 1945 en flock om 7 vargar inom Gällivare socken och vid jultiden 1945 kom en flock om 11 vargar till Karesuando socken.

Norge. Enligt uppgift från Landsforbundet for naturfredning i Norge utbetalades under åren 1928—1932 skottpenningar för cirka 5 dödade vargar årligen. Under de senaste sju åren — efter 1932 föreligger icke någon officiell statistik över antalet dödade rovdjur i Norge — ha något flera dödats årligen.

gen, då stammen synes ha varit på uppgående. En fast stam av varg finnes i gränstrakterna i Nordland och norrut, men enstaka strövare uppträda även på andra håll.

Finland. Finska statens naturskyddsinspektör har meddelat, att vargarnas antal i Finland minskat starkt. Varg förekommer numera nästan endast i finska Lappland samt i de östligaste gränsocknarna.

Ungefär år 1930 hörde man knappast någonting alls om förekomst av varg men i mitten av 1930-talet började den åter dyka upp. Det skedde vid denna tid tydligen en invandring från den ryska sidan och i Lappland och där speciellt i Petsamo uppträdde flockar på upp till 10 vargar. Dessa vargar dödade hundratals renar. Mycket kraftiga åtgärder vidtogos för att minska vargstammen och under vintern 1938—39 dödades 17 vargar och under vintern 1941 dödades ett 40-tal vargar. På grund av kriget kunde de bästa vargjägarna dock icke deltaga i jakten. Varg finnes därför alltjämt i finska Lappland och man anser att den åter ynglar på finskt område.

Beträffande järvens förekomst har i promemorian anförts följande.

Sverige. Under perioderna 1916—1925 och 1926—1934 dödades sammanlagt 639 respektive 496 järvar. De under tioårsperioden 1935—1944 dödade järvarna uppgingo till 494 varav 85 inom Jämtlands län, 39 inom Västerbottens län och 340 inom Norrbottens län. Skottpenningar ha under åren 1930—1944 utbetalats för sammanlagt 773 järvar, vilka fördelade sig å nämnda län med respektive 124, 76 och 573. Efter år 1920 förekommer järven sålunda endast inom nyssnämnda län. Den synes alltjämt yngla inom Jämtlands och Norrbottens fjälltrakter samt Sorsele och Tärna i Västerbottens län. De inom Västerbotten under senare år fällda järvarna synas i övrigt vara från angränsande områden invandrande exemplar. Den totala järvstammen inom landet torde icke överstiga 200 djur.

Norge. Landsförbundet för naturfredning har upplyst, att järven är allmän i de inre delarna av nordliga Norge och även finnes i andra högfjällstrakter i landet. Stammen har under de senaste åren ökat.

Finland. Enligt vad finska statens naturskyddsinspektör uppgivit påträffas järven i de nordligaste delarna av landet, och möjligen även vid östgränsen vid Korpiselkä och Suistamo. Under vintermånaderna kan den även vandra längre söderut. Under femårsperioden 1931—1935 dödades i medeltal 20 järvar per år, medan motsvarande siffra för åren 1936—1940 var 19. Från de allra senaste åren föreligger icke någon statistik.

Utredningsmannen har härefter redogjort för omfattningen av de av varg och järv förorsakade skadorna. Härom har utredningsmannen yttrat väsentligen följande.

De tamdjur, som försorkas skador av varg och järv, utgöras numera huvudsakligen av renar. Det kan emellertid förekomma, att även andra tamdjur skadas av dessa rovdjur. Sålunda hände det hösten 1943 vid Klimpfjäll i Vilhelmina socken, att några får troligen revos av varg.

Man hade kunnat vänta, att förevarande slags skador i förhållande till tidigare perioder, då stammarna av varg och järv voro betydande i jämförelse med nutiden, skulle ha minskat avsevärt även beträffande renarna. Skadegörelsen på renarna har emellertid icke sjunkit i förhållande till minskningen av varg- och järvstammen. Detta torde få ses mot bakgrunden av de förändringar i renskötseln som skett under denna tid. Förut, då renskötseln bedrevs genom att renarna vallades intensivt, kunde de större rovdjuren bättre hållas borta från renarna. Numera, då man övergått till att låta renarna i stor utsträckning ströva omkring fritt under vistelsen i fjällområdena och då man

endast vallar renfloekarna under kortare perioder, ha de större rovdjuren lättare att komma åt att riva. Under vintern förekomma sålunda normalt smärre flockar av strövenar uppe i fjällen. Lapparna äro visserligen angelägna om att få med sig alla renar ned i skogslandet, men det kan icke med nuvarande renskötselmetoder undgås att enstaka renar eller smärre flockar bliva kvar uppe i fjällen. De huvudsakliga skadorna på renarna av varg och järv drabba just dessa strövenar. Vissa år kunna lapparna på grund av klimatiska orsaker och de därav följande betesförhållandena tvingas att hålla renarna kvar uppe i fjället under hela vintern. Under sådana förhållanden bliva skadorna stundom betydande. Under vintern 1944—45 voro till exempel renarna i nordligaste Västerbotten och sydliga Norrbotten kvar i fjällen kring trakterna av Vindelkroken och på Svaipa. Under tiden november till januari uppehöll sig här två vargar. Man beräknar att dessa vargar under denna tid revo ett 100-tal renar inom området och en renägare förlorade på detta sätt 30 renar. Såsom ytterligare exempel må nämnas, att tre vargar, vilka för närvarande finnas på Ultevisområdet inom Sirkas lappby, under tiden oktober—november 1945 beräknats ha rivit ett 100-tal renar. Risken för att dylika masslakter kunna inträffa finnes alltid där vargen förekommer, även om man icke får draga den slutsatsen att vargen som regel river på detta sätt.

Vad angår järven river denna i regel enstaka renar, men under för renarna olyckliga omständigheter kan det även inträffa att järven dräper flera renar på en gång, såsom då snön är djup och skaren så tunn att den bär järven men renarna trampa igenom. Det finnes även bestyrkta uppgifter på hur järven — liksom vargen — drivit renskoekar, så att dessa i panik störat ned för branter.

Såsom framgår av det anförda inträffa ifrågavarande skador huvudsakligen under vintern uppe i fjällen, medan desamma under sommaren synas vara tämligen obetydliga. Detta förhållande gör, att många fall av skadegörelse icke upptäckas och andra åter först så sent, att man icke kan fastställa orsakerna därtill. Att beräkna storleken av de skador, som orsakas av varg och järv, bjuder därför givetvis på mycket stora svårigheter. Vid samtal med dem, som äga de största förutsättningarna att bedöma dessa frågor, nämligen lapparna själva och yrkesjägare bland den bofasta fjällbefolkningen, har tämligen samstämmigt framgått att skadorna på renarna av varg och järv för närvarande anses vara dubbelt så stora som de skador som sammanlagt orsakas av björn, lo och örn. Denna uppfattning bestyrkes även av lappfogdarnas erfarenheter.

Det må emellertid i detta sammanhang framhållas, att det mycket ofta kan vara svårt att avgöra, huruvida en skada förorsakats av varg eller järv eller av andra rovdjur såsom björn, lo eller örn. Särskilt gäller detta, när skadan upptäckes först efter en längre tid. En följd härav har blivit, att eftersom ersättning av statsmedel utgår för skador, förorsakade av sistnämnda tre rovdjur, det för närvarande finnes en benägenhet att skylla inträffade skador på enbart dessa rovdjur. Under utredningen har sålunda kunnat konstateras, att man i vissa fall gjort gällande att skada tillfogats av björn i stället för järv och lo i stället för varg. Därest ersättning även utbetalades för skador av varg och järv, komma dock troligen dylika förväxlingar att i stort sett upphöra.

Utredningsmannen har såsom allmän motivering till sitt förslag anført i huvudsak följande.

Skador genom varg och järv drabba huvudsakligen de renägande lapparna, ehuru skador å andra tamdjur än renar ibland också förekomma. Det

torde vara en årligen återkommande företeelse, att ett mindre antal i fjällen under vintern kvarblivna strövrenar rivas av varg och järv. Härvid uppstår alltså spörsmålet om enskilda lappar och bofasta inom de områden, där varg och järv förekomma, ensamma skola bära de förluster som orsakas av rovdjuren eller om staten skall träda hjälpsamt emellan. Man kan nämligen i allmänhet icke förutsätta, att de som lida förluster genom rovdjurens härjningar kunna erhålla kompensation genom de jämförelsevis höga premierna för dödande av varg och järv. Dessa premier äro för övrigt icke heller avsedda som kompensation för ifrågavarande rovdjurs skadegörelse på renarna utan utbetalas för att rovdjursstammarna genom intensiv jakt skola kunna hållas inom tillbörliga gränser, ur vilken synpunkt premierna komma att behövas även om ersättning för skadorna utbetalas.

Enligt utredningsmannens och de sakkunnigas mening är det icke rimligt, att djurägaren skall stå för ifrågavarande förluster, särskilt då skadorna äro stora. Starka skäl tala fördenskull för att möjlighet till ersättning av statsmedel beredes även för skador, som vållats av varg och järv. En dylik utsträckning av rätten till ersättning behöver heller icke möta större svårigheter utan torde uteslutande vara en kostnadsfråga för statsverket.

För erhållande av den sålunda föreslagna ersättningen har utredningsmannen ansett böra fordras viss utredning rörande skadorna samt föreslagit utfärdande av särskilda direktiv rörande denna utrednings omfattning med mera. Enligt utredningsmannens mening syntes härvid böra föreskrivas samma regler vare sig fråga vore om skador av varg och järv eller björn, lo och örn. På så sätt vunnes även möjlighet till enhetlig behandling av ersättningsärendena, vilket givetvis borde eftersträvas. I fråga om den ifrågasatta utredningens närmare omfattning och innehåll har utredningsmannen yttrat följande.

Man får som regel förutsätta att den som lidit skada hos vederbörande länsstyrelse ansöker om ersättning genom skriftlig framställning. I vissa fall kan man dock alltjämt få räkna med att nomadiserande lappar från de nordligaste lappbyarna på allmänna sammanträden med lappbyarna komma att anmäla skador och att dylika anmälningar alltfört böra kunna läggas till grund för framställningar om ersättning.

Då ansökan om ersättning inkommit är det av största vikt att en så fullständig utredning som möjligt kommer till utförande. Denna utredning synes lämpligen böra verkställas av såväl polismyndighet som lappväsende. Där emot torde det vara onödigt att remittera dylika ärenden till domänverkets representanter, därest icke i något fall särskilda omständigheter göra detta önskvärdt.

Länsstyrelsen bör först överlämna ärendet till den myndighet, som har de största förutsättningarna att verkställa en fyllig, grundläggande utredning av frågan. Denna grundutredning bör därefter av länsstyrelsen överlämnas till den andra myndigheten för yttrande samt för, om denna så finner erforderligt, ytterligare utredning. I regel kommer den grundläggande utredningen av skador, som inträffat i skogsbygden, att utföras genom landsfiskalerna under det att den grundläggande utredningen av skador, som inträffat i fjällen, kommer att utföras genom lappfogdarna. Fjärdingsmännens och lapptillsynsmännens lokalkänedom bör vara avgörande för frågan om vilken myndighet som bör utföra den grundläggande utredningen.

I denna utredning bör vidare klart angivas vilken djurart som anses vara den som orsakat skadan. För att få möjlighet att avgöra effekten av de olika

åtgärder som vidtagits för att minska eller bibehålla respektive djurstammar är det nämligen av avgörande betydelse att de olika djurarternas andel i skadorna kommer till ett klart uttryck. I beslut angående ersättning bör därför i varje särskilt fall även angivas den djurart, som förutsättes ha vållat skadan.

I fråga om bevisningen är det av betydelse dels att anmälan om skada sker så snart som möjligt, och dels att i utredningen vittnesmålen göras så detaljerade som möjligt. En ansökan om ersättning, som inkommer till länsstyrelsen mer än ett år efter det skadan skett, bör sålunda icke bifallas så vida icke särskilda omständigheter föranleda annat beslut. I frågor av denna art kan man emellertid givetvis icke fördra samma bindande bevisning, som annars brukar vara fallet. Skadeersättning bör således i regel utbetalas, därest med viss sannolikhet kunnat göras gällande att björn, lo, järv, varg eller örn vållat skadan.

Beträffande storleken av den föreslagna ersättningen har utredningsmannen uttalat följande.

Såvitt utredningsmannen har sig bekant har i fråga om ersättning på grund av skador av björn, lo eller örn hittills tillämpats den praxis, att ersättningen anslutits till den lidna förlustens verkliga värde, där detta med nöjaktig noggrannhet kunnat fastställas. I andra fall synas vissa medelvärdesberäkningar ha tillämpats. Det synes icke föreligga anledning att ifrågasätta ändring härutinnan. Ersättning har hittills icke lämnats för sådana kostnader, som förorsakats av sökandet efter förlorade djur. I dylika fall torde icke heller i fortsättningen böra utgå någon ersättning, då man måste förutsätta att djurägaren nödgas söka kortare eller längre tid efter alla förlorade djur, antingen dessa dödats av rovdjur eller omkommit på annat sätt. Däremot synes ersättning böra lämnas i sådana fall, då ägaren måst ikläda sig utgifter för exempelvis anskaffande av intyg av opartisk person. På grund av de vanligen betydande avstånden i de trakter det gäller kan det icke skäligen väntas, att de undersökningar som äro erforderliga för skadornas fastställande skola göras utan ersättning, när icke polispersonal eller lappväsendets tjänstemän kunna anlitas. Ersättning för kostnader av detta slag torde redan nu lämnas, när så befinnes skäligt och framställning härom göres.

Utredningsmannen har slutligen beträffande kostnaderna för statsverket vid ett genomförande av förevarande förslag anfört följande.

Någon tillförlitlig beräkning av kostnaderna för statsverket vid en utsträckning av ersättningsrätten kan säkerligen icke göras i förväg. Ehuru det förefaller sannolikt, att den på olika håll inom de berörda områdena uttalade uppfattningen, att skadorna av varg och järv äro ungefär dubbelt så stora som de skador på ren som förorsakas av björn, lo och örn, kan vara riktig, torde dock kostnadsökningen för statsverket icke bli av ens tillnärmelsevis så stor omfattning. Det är till exempel troligt, att en del av redan nu utbetalade skadeersättningar i verkligheten hänföra sig till varg och järv, då det såsom förut nämnts, mången gång kan vara svårt att fastställa vilket djurslag, som förorsakat skadan. Dessutom torde långt ifrån alla varg- och järvskador komma att bli ersatta även om möjlighet till ersättning öppnas. Måhända kan man räkna med att de årliga ersättningsanspråken komma att öka med ett belopp av 20 000 à 30 000 kronor under den närmaste tiden. Vissa år kan ökningen bli större, nämligen om masslakt av renar i fjällen skulle förekomma på grund av särskilda förhållanden, men dylika händelser kunna dock beräknas bliva relativt sällsynia. För nästkommande budgetår torde knappast någon mera avsevärd ökning vara att vänta, då det torde dröja

någon tid innan de nya ersättningsreglerna bli kända och då utredningarna i vissa fall även komma att draga ut på tiden. För ändamålet synas emellertid medel böra beräknas under nionde huvudtiteln för nämnda budgetår.

Yttrandena.

Utredningsmannens förslag har i det stora flertalet yttranden tillstyrkts eller lämnats utan väsentliga erinringar. Överjägmästarna i övre Norrbottens och nedre Norrbottens distrikt ha emellertid ansett, att någon generell ersättning icke borde utgå för skador av varg och järv utan att ersättningen borde begränsas till att gälla blott skador av större omfattning. F. d. generaldirektören Berglöf har uttalat, att full ersättning icke syntes böra utgå för ifrågavarande skador, samt för sin del föreslagit en begränsning av densamma till två tredjedelar av skadornas uppskattade värde. Skogsstyrelsen samt överjägmästarna i nyssnämnda distrikt ha framhållit, att jämväl skogsstatens personal borde höras i ärenden rörande anspråk på ersättning av förevarande slag. Samma synpunkt har framförts av Svenska naturskyddsföreningen. I fråga om tiden för ingivande av ansökning om ersättning har skogsstyrelsen ansett denna böra vara kortare än som i promemorian föreslagits, medan länsstyrelsen i Norrbottens län velat ifrågasätta en utsträckning av densamma. Nämnda länsstyrelse har tillika föreslagit, att ersättning skulle kunna utgå retroaktivt. Endast statskontoret samt överjägmästarna i Skellefteå och mellersta Norrlands distrikt ävensom Svenska jägareförbundet ha helt avstyrkt de i promemorian framlagda förslagen, varjämte överjägmästaren i Umeå distrikt ställt sig tveksam till lämpligheten av desammas genomförande.

Ur yttrandena må i övrigt återgivas följande.

Lantbruksstyrelsen har anfört i huvudsak följande.

Enligt lantbruksstyrelsens mening har utredningsmannen framlagt starka skäl, som tala för att möjlighet till ersättning beredes för av varg och järv förorsakad skada å tamdjur. Utredningsmannen har härvid till synes åsyftat i första hand sådan skada, som orsakas tamdjur tillhörande lappar och bofasta inom de områden, där varg och järv förekomma. Uppenbart är emellertid, att även sådana tamdjur från andra trakter, vilka exempelvis sammanförts till gemensamhetsbete inom dylikt område, kunna drabbas av liknande skadegörelse. Det nu framlagda förslaget, som — oberoende av djurens hemvist — möjliggör ersättning för alla tamdjur, vilka skadas av varg och järv, torde därför komma att bidra till ett effektivare utnyttjande av de betesmarker, som förekomma inom ifrågavarande områden, genom anordnande i ökad utsträckning av gemensamhetsbeten särskilt för får. Sagda förhållande torde böra beaktas vid beräkning av medel för ändamålet. Vidare finner lantbruksstyrelsen angeläget, att samma praxis tillämpas vid utredning och bevisning i fråga om skada orsakad av varg och järv som i fråga om skada orsakad av björn, lo eller örn. På grund av det anförda tillstyrker lantbruksstyrelsen förslaget.

Domänstyrelsen har förklarat, att styrelsen hyste betänkligheter mot ersättningsrättens utsträckning på sätt som föreslagits men att styrelsen med

hänsyn till, bland annat, svårigheten att avgöra huruvida skadan vållats av björn, lo eller örn, eller av varg eller järv — särskilt i sådana fall, då lång tid förflutit innan skadan upptäckts — ansett sig icke böra motsätta sig att även skador av sistnämnda rovdjur ersattes av statsverket. Styrelsen har härvid förutsatt, att sådana villkor föreskrefes för ersättnings utfående, att största möjliga garanti vunnes för att ersättningsrätten ej missbrukades. I fråga om dessa villkor har styrelsen föreslagit följande.

Vill någon framställa anspråk på ersättning för av björn, lo, varg, järv eller örn förorsakade skador, bör framställning därom, med de handlingar sökande vill åberopa, ingivas till landsfiskalen i orten snarast möjligt efter det skadan upptäckts och senast inom fyra månader därefter. Då utredning av dylika mål avsetts komma att påläggas polisväsendet, torde sökande härför ej behöva vidkännas kostnad; däremot bör sökande, därest han vill styrka uppkommen förlust genom intyg av opartisk person, själv svara för kostnaderna härför. I varje fall bör kostnad för anskaffande av sådant intyg ej ersättas med mer än viss del av de förlorade djurens värde, förslagsvis 10 procent därav.

Enär det i de flesta fall torde möta stora svårigheter och mången gång vara omöjligt att förebringa full bevisning att förlorade djur dödats av något av ifrågavarande rovdjur, synes ersättning likväl böra utgå även då sådan bevisning icke kunnat förete men med viss grad av sannolikhet kunnat göras gällande att skadan förorsakats av björn, lo, varg, järv eller örn. Ersättning bör, då full visshet vunnits att något av nämnda djurslag vållat skadan, utgå efter det dödade djurets verkliga värde och eljest med skäligen reducerat belopp.

Skogsstyrelsen har anfört väsentligen följande.

Såsom utredningsmannen framhållit torde starka skäl tala för att möjlighet till ersättning beredes för av varg och järv förorsakade skador å tamdjur. Skogsstyrelsen vill emellertid framhålla vikten av att utredningen om skadefallen verkställas på ett sådant sätt, att säkrast möjliga garantier skapas för att ersättningarna verkligen tillgodose det avsedda ändamålet. Att utredningsmannen sökt utforma enhetliga regler för undersökningarnas utförande är därför att anse såsom lämpligt. Det kan dock ifrågasättas, om ej skogspersonal i officiell ställning som regel borde delta i behandlingen av dylika ärenden, enär denna personal får anses besitta en god kännedom om dels de avsedda djurarternas vanor och uppträdande, dels den berörda befolkningen ävensom de lokala förhållandena i övrigt.

Vad beträffar den tid av ett år efter skadegörelsen, inom vilken ansökan om ersättning skall avgivas för att ärendet skall upptagas till prövning, torde därvid uppkommande gränsfall kunna vara av så gammalt datum, att utförandet av nödig utredning på platsen helt omöjliggöres. Då konstaterade fakta torde få tillmätas betydelse framför vittnesmål, kan det ifrågasättas, om ej den föreslagna tidsfristen borde förkortas. Vidare bör sakägares ersättning för utgifter vid anskaffande av intyg från opartisk person begränsas till belopp, som står i skäligt förhållande till skadeföremålets värde.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har yttrat i huvudsak följande.

Först är att med tillfredsställelse anteckna, att principen om det allmännas skyldighet att ersätta skadegörelse av varg och järv oaktat skottpenningar utbetalas för deras dödande synes bli erkänd; alltför länge har den ohållbara åsikten drivits att skottpenningarna skulle utgöra någon sorts kompensation

för skadorna — jägarna och de skadelidande äro endast i sällsynta undantagsfall samma personer. Ehuru länsstyrelsen finner uppgiften om att skadorna av varg och järv skulle vara ungefär dubbelt så stora som de skador på ren som förorsakas av björn, lo och örn något tvivelaktig, måste i allt fall skadegörelsen genom varg och järv betecknas som högst kännbar, allrahelst som vargbeståndet av utredningsmannen enligt länsstyrelsens mening beräknats säkerligen betänkligt i underkant. Enligt vad länsstyrelsen har sig bekant torde sålunda med säkerhet enbart inom Saarivuoma—Lainiovuoma—Könkämä finnas tillhoppa 30 vargar. Att märka är även att vargen som regel tar stora renar, vilket gör förlusten så mycket kännbarare. Länsstyrelsen vill därför livligt tillstyrka införandet av den nya skadeersättningsprincipen men önskar samtidigt göra några påpekanden.

Tidpunkten då skada skett är i många fall — kanske de flesta — icke möjlig att till dagen fastställas och den ifrågasatta fristen av ett år därför svår att fixera. Länsstyrelsen vill för sin del föreslå att skador, för att komma i fråga till ersättande, böra anmälas inom kalenderåret efter det de inträffat. I fråga om ersättningens storlek har angivits att denna skulle ansluta sig till verkliga värdet. Länsstyrelsen fattar detta uttryck såsom avseende saluvärdet; krav på ersättning för avelsvärde skulle sålunda icke vinna bifall, ett ställningstagande som länsstyrelsen för sin del finner lämpligt.

Under hösten 1945 inträffade betydande vargskador på ren inom olika lappmarker i länet. Med hänsyn härtill finner länsstyrelsen det förenligt med billigheten att ersättning ur det anslag, som kan komma att begäras för varg- och järvskador, må kunna beviljas jämväl för dylika förluster.

Vetenskapsakademien har som eget utlåtande åberopat ett av akademiens naturskyddskommitté avgivet yttrande. I nämnda yttrande har kommittén förklarat sig biträda utredningsmannens förslag men samtidigt ifrågasatt en nedsättning av skottpenningarna å varg och järv till förhindrande av en total utrotning av dessa djur. En dylik nedsättning vore möjlig även om det föreliggande förslaget antoges.

Svenska naturskyddsföreningen har i huvudsak anført.

Det är uppenbart, att skador av varg och järv kunna bli betydande för den enskilde renägaren och att det måste anses skäligt, att det allmänna träder hjälpande in för att så långt det är möjligt ersätta dessa skador. De höga skottpenningarna, som till största delen orsaka den kraftiga förföljelsen av varg och järv, kommer i regel ej den till godo, som lidit skadan. Ur denna synpunkt synes således den föreslagna ersättningsmöjligheten vara väl motiverad.

Att alla ansökningar om ersättning för skada orsakad av björn, lo eller varg och järv bli föremål för polisutredning synes vara mycket lämpligt. Det är även av stor vikt, att den grundläggande utredningen göres sakligt allsidig och detaljrik. Föreningen vill dock i detta sammanhang framhålla, att det i promemorian gjorda uttalandet om utredningar genom domänverkets tjänstemän under inga förhållanden får fattas så, att upplysningar och utredningar icke skulle få införscaffas genom dessa tjänstemän i de fall, då man kan förutsätta, att en uttömmande grundutredning bäst kan erhållas på detta sätt. Det är föreningen väl bekant, att tidigare utredningar av skadefall av nämnda tjänstemän i många fall varit föredömliga och på ett avgörande sätt visat, att skadorna förorsakats av de djur som uppgivits, och även i andra fall på bindande sätt visat motsatsen. Med stöd av det anförda tillstyrker föreningen de framlagda förslagen.

Riksförbundet landsbyggdens folk har meddelat, att förbundet inhämtat yttranden i ärendet från sina representanter i lappmarken. I dessa yttranden hade med skärpa betonats önskvärdheten av att bygdebefolkningens intressen borde gå före de jägarintressen, som hävdade att de större rovdjuren icke finge minska alltför mycket i antal. Tillika hade understrukits, att även om ersättning komme att utgå för skadegörelse av varg och järv, skottpenningar och ersättningar för dödande av dessa djur icke borde minskas. Med hänsyn till vad sålunda förekommit har förbundet anslutit sig till vad utredningsmannen föreslagit.

Överjägmästaren i övre Norrbottens distrikt har anfört bland annat följande.

Av varg och järv förorsakade skador å tamdjur hänföra sig så gott som undantagslöst till renar och i de flesta fall till de strövrenar, som på grund av renskötselns extensiva form kvarlämnats i fjällen vid höstflyttningarna till skogslandet. Man får emellertid därvid ej glömma att många av dessa strövrenar duka under av svält och diverse naturkalamiteter för att ej tala om att lapparnas hundar ofta ej äro rensäkra. Alla de renkadaver och lämningar man under sommaren finner betyder därför långtifrån att renarna rivits av rovdjur.

På grund härav synes generell ersättning ej böra utgå för de skador som till stor del till följd av den extensiva renskötseln förorsakas å strövrenar. Däremot bör staten träda emellan och ersätta dels skador på hemdjur dels ock de katastrofiskador i form av ett flertal rivna renar, som kunna drabba enstaka renägare. Dylika ersättningsfrågor böra dock grundligt utredas, varvid yttrande bör inhämtas från såväl domänstyrelsen och överjägmästaren som jägmästaren. Skulle däremot, som utredningsmannen föreslår, alla skador ersättas, innebure detta en uppenbar fara för renskötseln som sådan, enär lapparna ej längre skulle ha samma intresse av att hålla samman sina hjordar utan saklöst kunde lämna efter sig större eller mindre hopar, som visade sig besvärliga att samla.

För att erhålla en tillförlitlig rovdjursstatistik synas skottpenningarna böra bibehållas, men med hänsyn till de ersättningar som utbetalas av lappkasorna böra de förhöjda skottpenningarna ej längre utgå, enär man annars snart måste tillgripa totalförbud för att få bibehålla en rest av varg och järv i landet.

Överjägmästaren i nedre Norrbottens distrikt har yttrat i huvudsak följande.

Då huvudsakligen renarna bliva föremål för skadegörelse från varg och järv kommer förevarande förslag att framför allt tillgodose ett av lappbefolkningen sedan länge hyst önskemål. Det är onekligen ett steg i rätt riktning, att staten till en del övertager ansvaret för ekonomiska förluster som oförutsett drabba den enskilde utan dennes eget förvållande. Av den enskilde måste emellertid kunna fordras, att han gör vad som står i hans makt för att bevaka och skydda sin egendom mot skada och intrång. När egendomsövervakning är bristfällig eller helt saknas är det ofrånkomligt, att ägaren måste stå en viss självrisk. Uppkommer i dylika fall skada kan icke fordras att samhället skall träda hjälpande emellan.

Det har alltid erbjudit betydande svårigheter att exakt fastställa, vilket rovdjur som i varje särskilt fall åstadkommit skadegörelsen. I regel har hit-

tills ersättning tillstyrkts så snart med någorlunda säkerhet kunnat avgöras, att skadorna orsakats av björn, lo eller örn. Detta synes vara en riktig utgångspunkt även vid bedömandet av frågan om ersättning bör utgå för skador av järv och varg.

Med hänsyn till det anförda torde ersättning för järv- och vargskador endast böra lämnas i sådana fall, då skadorna äro av större omfattning och med någorlunda säkerhet kunna konstateras. Stora skadegörelser inträffa mestadels, då renarna av vissa orsaker, varöfver lapparna ej råda, tvingas slanna i fjällen utöfver vanlig flyttningstid, eller då vargarna trots bevakning och tillsyn kommit åt att härja i den samlade renhjorden, innan flyttningen till skogstrakterna påbörjats. Vid sådana katastrofartade skadegörelser, som givetvis alltid kunna konstateras med någorlunda säkerhet, är det uppenbarligen särskilt betydelsefullt, att renägarna kunna få ersättning av staten. Uppkommer fråga om ersättning för av rovdjur orsakade skadegörelser ske utredningarna av såväl polismyndighet som lappväsende. Emellertid bör skogsstatspersonalens sakkunskap och lokalkännedom utnyttjas i full utsträckning och ej som nu blott vid något enstaka tillfälle.

Ur naturskyddssynpunkt kunna vissa betänkligheter framföras mot att ersättning för skador av järv och varg icke utgår, då därigenom utrotandet av dessa arter otvivelaktigt kommer att fortsätta. Någon risk för ett fullständigt förintande av dessa rovdjursstammar torde dock knappast kunna anses föreligga.

F. d. generaldirektören L. Berglöf har förklarat sig vara av den uppfattningen att staten borde bispringa den som lede skada genom vargs och järvs angrepp på hemdjur och renar. Då det emellertid syntes tveksamt, hurvida staten borde påtaga sig hela den inträffade förlusten, har f. d. generaldirektören Berglöf för sin del föreslagit att ersättningen bestämdes till två tredjedelar av den lidna förlustens uppskattade värde. Härom samt i övrigt har generaldirektören Berglöf yttrat i huvudsak följande.

Är fråga om vanliga hemdjur, kan djurägaren genom försäkring skydda sig mot förlust jämväl för skadegörelse av varg och järv. I viss utsträckning kan han ock avvärja skador genom att vidtaga till förfogande stående åtgärder för farans avvärjande såsom skärpt tillsyn av kreaturen. Föreliggande möjligheter för djurägaren att hjälpa sig själv torde motivera, att han påtager sig viss andel i risken. Även om försäkring ej kan erhållas för ren, synes en viss självrisk böra tillkomma även renägaren. Av lapparna måste fordras, att de själva allvarligt beflita sig om, att skadegörelser av varg och järv liksom av andra för renarna farliga rovdjur förekommas. Det torde kunna sägas, att lapparnas vård om renarna ofta är föga tillfredsställande. Härtill torde i mycket ha bidragit den omläggning i renskötselmetoden, som inträtt under de senare decennierna. Lapparna måste därför inse, att de själva ha att i främsta rummet bära ansvaret för de olyckor, som hota renarna. Statens hjälp mot rovdjuren får av dem icke uppfattas såsom en möjlighet att komma ifrån sina åligganden. Med hänsyn till det anförda synes lämpligt att, såväl när det gäller den jordbrukande befolkningen som lapparna, ersättning för skador av varg och järv av staten gäldas allenast med viss del, förslagsvis två tredjedelar av den uppskattade förlusten.

De av utredningsmannen använda ordalagen »skador förorsakade av varg och järv» synas något oklara. Det är ovisst i vad mån såväl direkta som indirekta förluster skola gottgöras av det allmänna. Man hör till exempel omtalas huru vid vargars och även järvars anfall på en renhjord understundom inträffar, att hjorden eller större eller mindre flockar av denna rusar bort

förföljd av rovdjuren och störta ned för en brant samt i stor utsträckning omkomma. Principiellt synes vara riktigt, att staten övertar andel även i dylika risker. Av utredningsmannen framhålles vidare de svårigheter, som ofta föreligga att fastställa vem som är ägare till ren, vilken dödats av varg eller järv, och uttalas att en eventuell ersättning av skadorna därför ofta komme att endast kunna utbetalas till bykassan i den lappby, där skadorna inträffat. Ordalagen synas innebära, att i varje fall, då renar hittas dödade av rovdjur, om nu detta kan göras sannolikt, och det icke kan utredas vem som är ägare av renarna, gottgörelse dock skulle utgå samt utbetalas till lappkassan i den lappby, inom vars område skadorna skett. En dylik utsträckning av skadeståndsrätten synes knappast böra ifrågakomma. Skall bykassan uppbära ersättningen, får nämligen den enskilde föga bistånd utom möjligen i de lappbyar, där lapparna räknas endast i ett fåtal. Vidare må erinras, att även andra personer än lappar tillhörande lappbyn kunna inom denna äga renar. Dessa personer äga sålunda ej andel i bykassan och skulle helt utslutas från gottgörelse.

Statskontoret har erinrat om att föreskrifterna om ersättning av statsmedel för skada å tamdjur, förorsakad av björn, lo eller örn, vore föranledda av att dessa djurslag skyddats genom fridlysning. Denna princip hade enligt ämbetsverkets mening icke brutits genom den år 1943 medgivna begränsade jakträtten på björn och lo, helst som motivet härtill varit att få till stånd en minskning av björn- och lodjursstammarna. Det måste fördenskull alltjämt anses föreligga en avsevärd skillnad mellan skador av dessa djur och av sådana, vilka liksom varg och järv icke alls vore föremål för fridlysning. På grund härav har statskontoret avstyrkt förslaget. Skulle detsamma emellertid det oaktat genomföras, borde dock icke den ifrågasatta ändringen av 27 § jaktstadgan vidtagas, enär nämnda lagrum inginge i den avdelning av stadgan, som avsåge fridlysta djurslag.

Överjägmästaren i Skellefteå distrikt har bland annat yttrat.

Därest såsom i promemorian föreslagits ersättning lämnas för skador av varg och järv, kommer renägarnas intresse av att vidtaga det tidsödande arbetet med att i fjällen utföra rensning av efterblivna renggrupper att starkt minskas. Den föreslagna åtgärden skulle således medföra försämrad renskötsel och samtidigt en ökning av varg och järv. I utredningen har även framhållits att svårighet ofta finnes att avgöra, hur renarna avlidit, men samtidigt förordas att utredningsarbetet förenklas. Fara föreligger emellertid att bestämmelserna om anmälningsplikt och utredningsförfarande genom dylika uppmjukningar bli så vaga, att staten kommer att få ersätta alla renar, som av en eller annan anledning saknas. Om därtill, som i promemorian uttalats, ej heller bindande bevisning skulle erfordras för att ersättning skulle utbetalas enligt medelvärdesberäkning, torde lappbykassorna ej så sällan komma att tillföras medel i fall, där så icke bort ske.

Med anledning av gjorda förmodanden att de föreslagna åtgärderna skulle vara erforderliga för att förhindra att varg och järv bli utrotade må anföras, att de i utredningen lämnade uppgifterna och tablåerna utvisa att ett visst jämviktsförhållande inträtt. Detta jämviktsförhållande, som rått i över 40 år, synes ej böra brytas varken genom den ifrågasatta skadeersättningen eller genom fridlysning. Stammen av de två djurarterna synes nu motsvara vad som högst bör tillåtas.

På grund av det anförda synes vad i promemorian föreslagits ej böra genomföras.

Överjägmästaren i mellersta Norrlands distrikt har framhållit, att därest ersättning av statsmedel medgåves för skador å tamdjur av varg och järv, risken för särskilt renägarnas förluster väl därigenom skulle minskas, men att följderna härav bleve att renskötselmetoderna än mera än vad nu vore fallet komme att extensifieras. Detta syntes knappast vara en önskvärd utveckling. Med hänsyn härtill ävensom den relativt obetydliga förekomsten av varg och järv samt de skottpenningar, som utginge för dödande av dessa rovdjur, har *överjägmästaren* ansett tillräckliga skäl icke föreligga för bifall till de av utredningsmannen framlagda förslagen.

I stort sett samma synpunkter ha framförts av *Svenska jägareförbundet*.

Jag torde här få anmäla en av statens krigsskadenämnd med eget utlåtande överlämnad framställning den 13 mars 1945 från *Stötens fjällbetesförening u. p. a.* om ersättning av statsmedel med dels 4 570 kronor för föreningen tillhöriga 125 får, vilka under år 1944 kommit in på norskt område och där förlorats, dels ock 408 kronor för tidsspillan med sökande efter fåren. Över framställningen ha utlåtanden avgivits av domänstyrelsen och statskontoret. *Statens krigsskadenämnd* har framhållit, att gottgörelse icke kunde beredas föreningen enligt lagen om krigsskadeersättning, enär krigsskada icke föreläge i denna lags mening. Starka billighetsskäl talade emellertid enligt nämndens mening för att föreningen erhöles kompensation för förlusten av fåren. Att så skedde vore även ett intresse för det allmänna med hänsyn till fåravelns betydelse för folkförsörjningen. *Domänstyrelsen* har av samma skäl jämväl tillstyrkt framställningen, medan *statskontoret* avstyrkt bifall till densamma under framhållande av att fårägarna bort beakta risken av fårvallning i närheten av gränsen till ett krigförande land.

Tillika torde jag i detta sammanhang få erinra om att Kungl. Maj:t den 14 december 1945 i anledning av en av *samma förening* gjord framställning — jämte det Kungl. Maj:t beviljat föreningen ersättning med 1 890 kronor från förslagsanslaget till Ersättning för av rovdjur dödade tamdjur för förlusten av 54 föreningen tillhöriga får, vilka uppgivits ha sommaren 1944 dödats av björn under betesgång å Fulufjället inom Särna socken — förklarat sig vilja framdeles meddela beslut i vad avsåge föreningens begäran om ersättning med 1 512 kronor för de kostnader utöver de normala, som åsamkats föreningen för de skingrade fårens hopsamlade. Av vad i de i ärendet avgivna utlåtandena anförts må här nämnas, att *länsstyrelsen i Kopparbergs län* ävensom *domänstyrelsen* tillstyrkt att ersättning tillerkändes föreningen för ifrågavarande kostnader, under det att *statskontoret* ansett föreningen själv böra bestrida desamma. *Domänstyrelsen* har emellertid föreslagit att ersättningen begränsades till omkring 75 procent av det begärda beloppet.

*Före-
draganden.*

Såsom framgår av det förut anförda ersätter staten för närvarande endast i begränsad omfattning sådana förluster, som tillskyndas den enskilde genom av rovdjur vållade skador å tamdjur. Dylig ersättning utgår sålunda endast för skador som förorsakats av björn, lo eller örn, varom bestämmel-

ser meddelats i jaktstadgan samt lagen angående nationalparker. Däremot saknas motsvarande möjligheter att lämna ersättning, då fråga är om skadegörelse av varg eller järv. I de fall, där sistnämnda slags rovdjur orsakat skadegörelsen, får alltså den enskilde djurägaren själv bära den uppkomna förlusten. Anledningen till att ersättning lämnas för skador av björn, lo och örn var ursprungligen det förhållandet att dessa rovdjur fridlysts och till följd därav billigheten ansågs kräva att, då staten förbjöd jakt å ifrågavarande rovdjur, staten ersatte av dem orsakade skador. Emellertid har numera genom den år 1943 företagna ändringen i bestämmelserna i jaktstadgan rörande rätten att döda björn och lo för skyddande av tamdjur samt genom borttagande av fridlysningen för dessa rovdjur under viss tid av året det ursprungliga motivet för ifrågavarande ersättningsrätt till stor del bortfallit. Av utredningen framgår, att även genom varg och järv orsakas icke obetydliga skador på tamdjur. I stor utsträckning torde förlusterna genom angrepp av dessa rovdjur drabba ekonomiskt svagt ställda befolkningsgrupper inom Norrland. Med hänsyn till det anförda finner jag i likhet med flertalet av de hörda myndigheterna och sammanslutningarna billighetsskäl tala för att rätten till ersättning av statsmedel för av rovdjur förorsakade skador å tamdjur utsträcker till att omfatta även skador av varg och järv. De farhågor, som i vissa yttranden uttalats därom att en utsträckning av ersättningsrätten skulle medföra minskad omsorg vid bevakningen särskilt av renhjordarna, finner jag för min del överdrivna.

Vad beträffar frågan i vilken omfattning ersättning bör utgå kan jag ansluta mig till vad utredningsmannen i sådant hänseende föreslagit. Ersättning torde alltså böra utgå vid alla fall av skadegörelse å tamdjur, förorsakad av varg och järv, oberoende av om denna är av större eller mindre omfattning, samt till belopp i regel motsvarande den lidna förlustens verkliga värde. Att begränsa ersättningen på sätt i några yttranden ifrågasatts till viss del av förlusten eller till sådana fall där förlusten är av större omfattning anser jag av flera skäl icke böra komma i fråga. Följden härav skulle nämligen bliva den, att olika ersättningsgrunder skulle komma att tillämpas för skador som vållats av björn, lo eller örn, å ena, samt varg eller järv, å andra sidan. Någon anledning att genomföra en dylik skillnad synes numera knappast föreligga och detta torde icke heller ur praktiska synpunkter vara lämpligt. Sätillvida torde emellertid en inskränkning i möjligheten till ersättning böra gälla, att denna, liksom nu är fallet vid skada av björn, lo eller örn, ej bör utgå därest uppenbar vårdslöshet vid bevakningen av de skadade tamdjuren förelegat. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga direktiv rörande de fordringar m. m., som böra uppställas för utfående av ersättning. Härvid torde böra beaktas att samma regler böra gälla för skador av samtliga nu ifrågavarande rovdjur. Liksom för närvarande utgår viss ersättning för utredning rörande skador av björn, lo och örn synes motsvarande gottgörelse böra lämnas, då fråga är om skador förorsakade av varg och järv. De nya ersättningsreglerna torde böra tillämpas från och med ingången av budgetåret 1946/47. Att, såsom

länsstyrelsen i Norrbottens län föreslagit, medgiva att ersättning må utgå även för sådana skador av varg och järv, som inträffat före nämnda tidpunkt, torde icke böra ifrågakomma.

Utredningsmannen har beräknat att ett genomförande av den utvidgade ersättningsrätten skulle medföra ökade årliga kostnader för statsverket till ett belopp av 20 000 à 30 000 kronor. Det synes lämpligt, att det under nionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till Ersättning för av rovdjur dödade tamdjur får anlitas även för ersättning av nu ifrågavarande skador. Någon förstärkning av detta anslag för nästa budgetår utöver tidigare äskat belopp synes icke behöflig. Därest så skulle finnas lämpligt, må det få ankomma på annan myndighet än Kungl. Maj:t att besluta rörande ersättning.

I några yttranden har berörts dels frågan om ett borttagande eller sänkande av skottpenningarna å varg och järv, och dels frågan om fridlysning av nämnda djur. Till dessa spörsmål är jag emellertid icke beredd att i förevarande sammanhang taga ståndpunkt utan torde det vara erforderligt att desamma dessförinnan bliva föremål för ytterligare utredning och överbäggande.

Vad angår de av Stötens fjällbetesförening u. p. a. gjorda framställningarna synas desamma med hänsyn till de speciella omständigheterna böra åtminstone i viss utsträckning bifallas. Ersättning för de lidna förlusorna torde lämpligen kunna bestridas från förut omförmälda förslagsanslag. Därest riksdagen icke har något att häremot erinra, torde jag i sinom tid ånyo få anmäla framställningarna för Kungl. Maj:t.

Ett genomförande av det i det föregående förordade förslaget rörande rätt till ersättning för skada av varg och järv påkallar ändring i 2 § lagen angående nationalparker. I anledning härav har inom jordbruksdepartementet utarbetats förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker. Ifrågavarande förslag är av den natur, att lagrådets utlåtande över detsamma bör inhämtas. I övrigt torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter som kunna bliva erforderliga för genomförande av de i det föregående av mig förordade förslagen.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över förenämnda lagförslag, av lydelse *bilaga*¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Einar Herlitz.

¹ Denna bilaga, vilken är lika lydande med det vid propositionen fogade författningsförslaget, har här uteslutit.

Utdrag av protokollet hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 26 februari 1946.

Närvarande:

regeringsrådet KELLBERG,
justitieråden GULDBERG,
EKBERG,
SANTESSON.

Enligt lagrådet den 23 februari 1946 tillhandakommet utdrag av protokoll över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 8 februari 1946, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av t. f. byråchefen för lagärenden i jordbruksdepartementet E. H. Kling.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och finansdepartementen anmäler föredraganden, statsrådet Sträng, lagrådets den 26 februari 1946 avgivna utlåtande över det den 8 i samma månad till lagrådet remitterade förslaget till *lag om ändrad lydelse av 2 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker.*

Föredraganden anför.

Lagförslaget har av lagrådet lämnats utan erinran.

Såsom jag i samband med lagförslagets överlämnande till lagrådet framhållit torde ersättning för av varg eller järv förorsakade skador å tamdjur få bestridas från det å riksstaten under nionde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget Ersättning för av rovdjur dödade tamdjur.

Under åberopande av vad sålunda och i förenämnda statsrådsprotokoll den 8 februari 1946 anförts hemställer jag

dels att omförmälda lagförslag måtte jämlikt § 87 regeringsformen föreläggas riksdagen till antagande;

dels ock att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att ersättning för av varg och järv förorsakade skador å tamdjur måtte i huvudsaklig överensstämmelse med av mig angivna grunder få bestridas från det å riksstaten under nionde huvudtiteln upptagna förslagsanslaget Ersättning för av rovdjur dödade tamdjur.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall och förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Benno Gårdsten.